

УДК 340
DOI 10.31733/2078-3566-2021-2-160-164

Дмитро ЗАДАЛЯ©
кандидат юридичних наук

Анна БАГЛАЙ©
студентка

Вікторія ПРОНЕНКО
студентка

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО РУХУ, ЩО СПРИЧИНИЛО ПОШКОДЖЕННЯ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ

Здійснено комплексний аналіз адміністративного правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху. Досліджено визначення поняття безпеки дорожнього руху; об'єктивні та суб'єктивні ознаки; підстави адміністративної відповідальності; адміністративні стягнення, що застосовуються у разі порушення правил дорожнього руху. Проаналізовано склад адміністративного правопорушення за порушення правил дорожнього руху. Виконано аналіз адміністративних стягнень за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху й визначено недоліки, які впливають на ефективність їх практичного застосування. Виділено основні матеріально-правові й процесуально-правові особливості адміністративної відповідальності суб'єктів дорожніх відносин.

Ключові слова: безпека дорожнього руху, об'єктивні та суб'єктивні ознаки правопорушення, правила дорожнього руху, правове регулювання, транспортний засіб, адміністративні стягнення.

Постановка проблеми. Дорожній рух складає одну з найбільш характерних і невід'ємних частин сучасного світу. Кожна людина, незважаючи на її правовий статус як учасника дорожнього руху, може стати учасником дорожньо-транспортної пригоди. Порушення правил дорожнього руху спричиняють соціально значущі наслідки, які можуть бути негативними і завдавати шкоду життю і здоров'ю людини і громадянина. Серед засобів, які держава застосовує для боротьби з порушенням законодавства у сфері дорожнього руху, фундаментальне значення має адміністративна відповідальність. Однак стягнення за вчинення адміністративних проступків у сфері безпеки дорожнього руху не виконують належної превентивної, виховної та каральної функції, оскільки не мають системного та якісного характеру впливу, що зумовлює актуальність детального дослідження змісту проступків у сфері дорожнього руху, особливостей застосування заходів адміністративної відповідальності за їх скоєння з метою підвищення ефективності реалізації адміністративної відповідальності у розглядуваній сфері.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Окремі аспекти адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху розглядали у своїх працях: М. Ануфрієв, Д. Бойко, Г. Голубева, В. Гуменюк, С. Гусаров, М. Долгополова, В. Доненко, М. Микитюк, Р. Михайлов, В. Новіков, А. Подоляк, О. Салманова, Ю. Тихомиров, Є. Циба, А. Червінчук, В. Шудріков, Х. Ярмакі та ін. Попри те, що праці зазначених авторів, безперечно, мають теоретичне і практичне значення, в доктрині адміністративного права, на жаль, досі не сформовано цілісної наукової концепції адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху.

© Задаля Д. К., 2021
© Баглай А. В., 2021
© Проненко В. С., 2021

kafedra_zpd@ukr.net

Метою статті є ґрунтовний розгляд сутності адміністративної відповідальності за порушення правил дорожнього руху, аналіз законодавчих проґалин в цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Однією із сучасних проблем, що мають суттєве значення, поряд із широким спектром соціально-економічних завдань держави та суспільства є теоретична розробка та практична реалізація заходів щодо забезпечення безпеки дорожнього руху. В умовах формування державної системи забезпечення безпеки дорожнього руху, що спрямована насамперед на створення нових та вдосконалення наявних механізмів реалізації принципів пріоритету життя та здоров'я громадян як учасників дорожнього руху над економічними результатами господарської діяльності, важливим завданням є теоретичне дослідження та обґрунтування питань безпеки дорожнього руху.

Основним нормативно-правовим актом, який передбачає адміністративну відповідальність за правопорушення у сфері дорожнього руху, є Кодекс України про адміністративні правопорушення, що закріплює перелік адміністративних проступків та адміністративних стягнень, які застосовуються за їх вчинення [5].

Зважаючи на формально-юридичне поняття правопорушення, треба звернутись до ст. 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення, в якій адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління, і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність [5]. Саме це поняття відображає ознаки (елементи) конкретного складу правопорушення, за допомогою яких закон визначає діяння як адміністративне правопорушення, вирішує інше завдання: дає змогу не тільки кваліфікувати те чи інше діяння як протиправне, що підпадає під ознаки конкретного адміністративного правопорушення, але й притягнути конкретну винну в його вчиненні особу до адміністративної відповідальності. Тому не треба ототожнювати адміністративне правопорушення як явище об'єктивної дійсності та поняття складу адміністративного правопорушення.

Варто зазначити, що автомобільний транспорт, автодороги, пішоходи, велосипедисти, дорожній рух – це все те, що є невід'ємною складовою сучасної цивілізації [7]. На цьому тлі виникає потреба в правовому регулюванні безпеки дорожнього руху, зокрема адміністративною відповідальністю. Поняття «безпека дорожнього руху» не є кодифікованим, але водночас воно застосовано у багатьох нормативно-правових актах без пояснення його змісту.

У науковій літературі її розуміють як відповідальність водіїв транспортних засобів, інших учасників дорожнього руху, а також посадових осіб, що забезпечують безпечну експлуатацію транспорту, доріг і шляхових споруд, за порушення правил дорожнього руху, експлуатації транспорту і шляхів, виражену у застосуванні до винних осіб встановлених законом адміністративних стягнень уповноваженими на те органами (посадовими особами) на підставах і в порядку, передбачених нормами адміністративного права [2, с. 6]. Фактичною підставою для настання адміністративної відповідальності є порушення правових норм, які охороняються адміністративними санкціями, – адміністративні правопорушення (проступок, делікт). Юридичний факт, на основі якого виникають правовідносини щодо відповідальності, є складною конструкцією, що охоплює не тільки вчинення правопорушення – конкретні життєві обставини, але і формальні моменти, а саме наявність норми права, яка пов'язує виникнення правовідносин відповідальності з конкретними життєвими обставинами [8, с. 213].

Т. Гуржій розглядає безпеку дорожнього руху як захист національних інтересів та обґрунтовує необхідність визнання безпеки дорожнього руху інтегральним елементом національної безпеки та одним з головних пріоритетів державної політики [1]. На думку Р. Михайлова, безпека дорожнього руху – це процес, що відображає ступінь захищеності учасників і держави від дорожньо-транспортних пригод та їх наслідків, а також захищеність інтересів учасників дорожнього руху щодо реалізації потреби у пересуванні [2]. Є також багато підходів до визначення цього поняття, які спрямовані на дослідження різних особливостей безпеки дорожнього руху. На основі зазначених вище визначень, пропонуємо визначати безпеку дорожнього руху як складову національної безпеки, яка покликана на захист конституційно закріплених інтересів щодо життя, прав і свобод, а також інтересу щодо реалізації потреб у переміщенні учасників дорожнього руху.

Тож поняття адміністративного правопорушення є поняттям формально визначеним, яке законодавець сформулював у ст. 9 КУпАП. Спираючись на положення цієї законодавчої норми, а також на інші норми, що регулюють правовідносини у сфері дорожнього руху, можна сформулювати загальне поняття адміністративного правопорушення у сфері дорожнього руху, визначивши його як протиправну, винну дію або бездіяльність, що посягає на здоров'я та безпеку громадян, збереження транспортних засобів, доріг і дорожніх споруд, дорожній

рух або встановлений порядок управління, за яку на законодавчому рівні встановлена адміністративна відповідальність.

У межах дослідження доцільно розглянути склад адміністративного правопорушення, передбачений ст. 124 КУпАП. Наголосимо, що будь-який склад адміністративного правопорушення містить сукупність об'єктивних і суб'єктивних ознак, які характеризують конкретне суспільно небезпечне діяння як адміністративне правопорушення: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт та суб'єктивна сторона правопорушення.

На думку О. Салманової, родовий об'єкт правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху являє собою суспільні правовідносини, які регулюються та охороняються адміністративно-правовими нормами, які мають на меті застосування заходів адміністративної відповідальності за порушення Правил дорожнього руху [3, с. 9]. Ю. Коллер під родовим об'єктом правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху визначає стан захищеності життя, здоров'я людей, їхніх інтересів, а також інтереси інших осіб під час переміщення механічними транспортними засобами, а також пішоходів [4, с. 135].

Видовим об'єктом вказаного правопорушення безперечно є безпека дорожнього руху. Безпосереднім об'єктом є конкретні суспільні відносини у сфері дорожнього руху, взяті під охорону ст. 124 КУпАП, що передбачає відповідальність за протиправне посягання. Оскільки досліджуване правопорушення спричинило пошкодження транспортних засобів, вантажів, шляхів, шляхових та інших споруд чи іншого майна, то об'єкт буде доповнений суспільними відносинами у сфері власності.

Об'єктивна сторона являє собою систему законних ознак та визначається диспозицією ст. 124 КУпАП, що характеризує зовнішній прояв протиправного діяння, яке посягає на сферу дорожнього руху, до якого належить протиправна дія у вигляді порушення правил дорожнього руху, що спричинили пошкодження транспортного засобу, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна, або бездіяльність, а також шкідливі наслідки, які настали [5]. Також об'єктивна сторона повинна бути доповнена вказівкою щодо настання наслідків у вигляді майнової шкоди, а тому і склад правопорушення є формальним.

Суб'єктом адміністративного правопорушення є фізична особа, що вчинила правопорушення, яка досягла віку притягнення до адміністративної відповідальності [9, с. 104]. В цьому разі суб'єктом адміністративної відповідальності є лише водій транспортного засобу. Тобто фізична особа, яка отримала посвідчення водія, та на яку покладено обов'язок виконання правил дорожнього руху. Відповідно, якщо суб'єктом є фізична особа, то суб'єктивна сторона характеризується наявністю вини у вигляді прямого умислу чи необережності.

Адміністративне законодавство передбачає чітку систему стягнень за порушення правил дорожнього руху, а саме: попередження, штраф, штрафні бали, оплатне вилучення транспортного засобу, конфіскація предмета правопорушення, громадські роботи й адміністративний арешт [6]. Особливість адміністративної відповідальності водіїв автотранспорту полягає в тому, що закон передбачає спеціальні заходи адміністративного стягнення, такі як позбавлення права керування транспортним засобом. Такий вид стягнення має альтернативний характер і застосовується разом зі штрафом, не зменшуючи його значення.

Аналізуючи законодавство України у сфері адміністративної відповідальності за порушення правил дорожнього руху, варто зазначити, що найпоширенішим стягненням за правопорушення є штраф, тобто грошове стягнення, що впливає на майнові інтереси правопорушника. Щодо розміру накладення штрафу, важливо, щоб він був вагомим і став би запобіжним заходом щодо вчинення порушень правил дорожнього руху та ДТП. Тому найчастіше встановлюється верхня й нижня межі, тобто кінцева сума штрафу залежить від характеру вчиненого правопорушення й особи правопорушника.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» від 14 липня 2015 р. № 596-VIII був введений такий вид адміністративного стягнення, як штрафні бали [6]. Стаття 27-1 КУпАП визначає, що штрафні бали є стягненням, що накладається на громадян за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі [5]. Справи про адміністративні правопорушення у сфері порушення правил дорожнього руху підвідомчі уповноваженим органам державної влади чи посадовим особам або місцевим судам. КУпАП передбачено, що до уповноважених органів державної влади належать адміністративні комісії при виконавчих комітетах сільських, селищних, міських рад і виконавчі комітети (а в населених пунктах, де не створено виконавчих комітетів, – виконавчі органи, що виконують їхні повноваження) сільських, селищних, міських рад і їхні посадові особи, уповноважені на те КУпАП [5], а до посадових осіб – органи Національної

поліції України.

У межах дослідження варто звернутись до міжнародного досвіду. У світовій практиці штрафні бали використовують як додатковий вид покарання, яке має на меті попередити повторні дорожні порушення, однак в Україні ця система має декілька недоліків: звужується коло осіб, які можуть бути притягнуті до такого виду адміністративної відповідальності (оскільки суб'єктом у такому випадку є громадянин України, що має право керування транспортним засобом, така норма унеможливує застосування заходів адміністративного впливу до осіб без громадянства й громадян іноземних держав); запроваджена система штрафних балів потребує ведення реєстру водіїв транспортних засобів, адже наявна Національна автоматизована інформаційна система не містить відомостей про всіх громадян України, які мають право керування транспортними засобами.

Висновки. Отже, законодавець, спираючись на міжнародний досвід, спрямований на внесення змін чинного законодавства, які можуть позитивно вплинути на вирішення проблем, пов'язаних із дорожнім рухом. Однак деякі правові норми не відповідають міжнародним стандартам, що унеможливує використання їх на практиці. Вирішення колізійних питань національного законодавства у цій сфері можливе за допомогою запровадження деяких змін. Зокрема, за умови дотримання принципів законності, доцільності, справедливості та обґрунтованості можливе застосування адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, які фіксуються в автоматичному режимі; необхідно редагувати матеріально-правові й процесуально-правові норми стосовно адміністративних стягнень за порушення правил дорожнього руху відповідно до вимог сучасного суспільства, оскільки більшість норм є застарілими, через що вони є малоефективними, а в деяких випадках – абсолютно недовірними.

Можна констатувати, що в адміністративному законодавстві у сфері дорожнього руху, незважаючи на його динамічність та детальне опрацювання, залишається багато прогалин та суперечностей, що, зважаючи на зростання актуальності, потребує подальшого дослідження з метою внесення обґрунтованих пропозицій до оновлення чинного законодавства в цій сфері.

Список використаних джерел

1. Гуржій Т. О. Державна політика безпеки дорожнього руху – теоретико-правові та організаційні засади : автореф. ... дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук. Київ, 2011. 42 с.
2. Михайлов Р. І. Забезпечення адміністративної відповідальності за порушення законодавства у сфері безпеки дорожнього руху в сучасних умовах : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2011. с. 27.
3. Салманова О. Ю. Адміністративно-правові засоби забезпечення міліцією безпеки дорожнього руху : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків : Національний університет внутрішніх справ, 2002. 20 с.
4. Коллер Ю. С. Об'єкт адміністративного правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху. *Право і суспільство*. 2011. № 2. С. 134–138.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 12 грудня 1984 р. № 8073-X. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху : Закон України від 14 липня 2015 р. № 596-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/596-19#Text>
7. Про дорожній рух : Закон України від 30 червня 1993 р. № 3353-XII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text>
8. Адміністративне право України : підручник; за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Юрид. літ-ра, 2003. 896 с.
9. Битяк Ю. П., Богущкий В. В., Гаращук В. М., Зуй В. В. Адміністративне право України : підручник для юрид. вузів і факультетів; за ред. Ю. П. Битяка. Харків : Право. 2000. 520 с.

Надійшла до редакції 14.06.2021

References

1. Hurzhii, T. O. (2011) Derzhavna polityka bezpeky dorozhnoho rukhu – teoretyko-pravovi ta orhanizatsiini zasady [State road safety policy - theoretical, legal and organizational principles] : avtoref. ... dys. na zdobuttia nauk. stupenia d-ra yuryd. nauk. Kyiv. 42 s. [in Ukr].
2. Mykhailov, R. I. (2011) Zabezpechennia administratyvnoi vidpovidalnosti za porushennia zakonodavstva u sferi bezpeky dorozhnoho rukhu v suchasnykh umovakh [Ensuring administrative liability for violations of legislation in the field of road safety in modern conditions] : dys. ... kand. yuryd. nauk. Kyiv.

s. 27. [in Ukr].

3. Salmanova, O. Yu. (2002) *Administrativno-pravovi zasoby zabezpechennia militsiieiu bezpeky dorozhnoho rukhu* [Administrative and legal means of ensuring traffic safety by the police] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Kharkiv : Natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav. 20 s. [in Ukr].

4. Koller, Yu. S. (2011) *Obiekt administrativnoho pravoporushennia u sferi bezpeky dorozhnoho rukhu* [Object of administrative offense in the field of road safety]. *Pravo i suspilstvo*. № 2. S. 134–138. [in Ukr].

5. *Kodeks Ukrainy pro administrativni pravoporushennia : Zakon Ukrainy vid 12 hrudnia 1984 r. № 8073-X* [Code of Ukraine on Administrative Offenses: Law of Ukraine of December 12, 1984 № 8073-X]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> [in Ukr].

6. *Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchych aktiv Ukrainy shchodo vdoskonalennia rehuliuвання vidnosyn u sferi zabezpechennia bezpeky dorozhnoho rukhu* [On amendments to some legislative acts of Ukraine to improve the regulation of relations in the field of road safety] : *Zakon Ukrainy vid 14 lypnia 2015 r. № 596-VIII*. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/596-19#Text> [in Ukr].

7. *Pro dorozhnii rukh* [About traffic] : *Zakon Ukrainy vid 30 chervnia 1993 r. № 3353-XII*. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text> [in Ukr].

8. *Administrativne pravo Ukrainy* [Administrative law of Ukraine] : pidruchnyk; za zah. red. S. V. Kivalova. Odesa : Yuryd. lit., 2003. 896 s. [in Ukr].

9. Bytiak Yu. P., Bohutskyi V. V., Harashchuk V. M., Zui V. V. *Administrativne pravo Ukrainy* [Administrative law of Ukraine] : pidruchnyk dlia yuryd. vuziv i fakultetiv; za red. Yu. P. Bytiaka. Kharkiv : Pravo. 2000. 520 s. [in Ukr].

ABSTRACT

Dmytro Zadalia, Anna Bahlai, Viktoriia Pronenko. Administrative and legal regulation in the field of violation of traffic rules, which caused damage to the vehicle. The article deals with analysis of administrative offenses in the field of road safety. The article considers: definition of road safety; objective and subjective features; grounds for administrative liability; administrative penalties applied in violation of traffic rules. The composition of an administrative offense for violation of traffic rules is analyzed. It is determined that the concept of "road safety" is not codified, but at the same time it is used in many regulations without explaining its content. A comprehensive analysis of administrative penalties for offenses in the field of road safety and identified shortcomings that affect the effectiveness of their practical application. The main substantive and procedural features of administrative liability of the subjects of road relations are highlighted. It was concluded that the legislator, based on international experience, aims to amend existing legislation that may have a positive impact on solving problems related to traffic. However, some legal norms do not meet international standards, which makes it impossible to use them in practice. Conflicting issues of national legislation in this area can be resolved through some changes. In particular, subject to the principles of legality, expediency, fairness and reasonableness, it is possible to apply administrative liability for offenses in the field of road safety, which are recorded automatically; it is necessary to edit the substantive and procedural rules on administrative penalties for violating traffic rules in accordance with the requirements of modern society, as most rules are outdated, which makes them ineffective, and in some cases - completely ineffective. It can be stated that in the administrative legislation in the field of road traffic, despite its dynamism and detailed elaboration, there are many gaps and contradictions, which, given the growing relevance, requires further research to make sound proposals to update existing legislation in this area.

Keywords: *road safety, objective and subjective signs of the offense, traffic rules, legal regulation, vehicle, administrative penalties.*